

Alina TĂRICEANU

Triunghiul social vătămător al prostituatei stradale bucureștene

I. Perspectiva feminismului liberal

De cele mai multe ori, termenul prostituție este asociat cu sintagma „cea mai veche meserie din lume” fără a clarifica însă sensul fenomenului prostituției. Sintagma are o dublă accepțiune: (1) ca și practică socială, prostituția este inevitabilă și orice efort de eradicare a acesteia se va dovedi inutil și (2) cum majoritatea celor care se prostituează este compusă din femei, iar clienții lor sunt bărbați heterosexuali, cea mai veche meserie din lume este inevitabil legată de cea mai veche formă de dominație masculină din lume, și anume patriarhatul. Niciuna dintre aceste accepțiuni nu ne poate oferi o perspectivă asupra fenomenului prostituției într-o lume care așteaptă ca egalitatea și echitatea de să devină realități ale vieții cotidiene. Problema conceptualizării, reglementării și politizării prostituției a fost întotdeauna de actualitate, având în vedere dimensiunea socială a fenomenului, numărul mare de persoane implicate în desfășurarea acestuia¹ și riscurile majore pe care practicarea sexului comercial le implică.

De-a lungul timpului, reglementarea prostituției s-a aflat pe prima pagină a mai multor agende politice – ale egalității de gen, reglementării sexualității, autonomiei personale, protecției statului, combaterea disparităților economico-sociale. În ultimele decenii, asistăm la adevărate dispute politice pe marginea fenomenului prostituției la nivelul statului național. Această caracteristică este foarte evidentă pe continentul european, unde statele aflate în interiorul Uniunii Europene fac din reglementarea legală a prostituției o prerogativă exclusivă a statului național, argumentând în favoarea propriilor decizii trăsăturile unice ale sexului comercial autohton. În funcție de aceste caracteristici, reglementarea prostituției are forme dintre cele mai variate: legalizarea sexului comercial, dezincriminarea prestării de servicii sexuale sau incriminarea clienților și a cererii de servicii sexuale. Și în cazul României, statul a utilizat această prerogativă și a incriminat atât vânzarea de servicii sexuale, cât și femeile care oferă astfel de servicii. Pentru a investiga trăsăturile sexului comercial autohton și a înțelege modul în care sistemul de reglementare a prostituției influențează direct viața celor implicați în comercializarea sexului am realizat o cercetare de teren, la nivelul prostituției stradale bucureștene².

Motivul pentru care am analizat forma stradală a prostituției și nu alte forme ale acestui fenomen sunt obiective: 1. vizibilitatea foarte mare a fenomenului; 2. aspecte ce țin de logistică – accesul către alte forme de prostituție (cele de stabiliment, de lux sau pe internet) în vederea realizării unei cercetări calitative este cvasi-imposibil; 3. avantajul de a beneficia

¹ Nu există statistici oficiale, dar la nivel mondial se apreciază existența a câtorva milioane de femei care practică sexul comercial, un număr mare dintre acestea provenind din țările afro-asiatice.

² Menționez că toate datele prezentate în acest articol se regăsesc în teza de doctorat – Prostituație și geografie morală. Consecințe ale interzicerii legale a prostituției în România actuală – disponibilă spre consultare la biblioteca SNSPA.

de ajutorul ambulanței sociale a Asociației Române Anti – SIDA (ARAS)³. Cercetarea de teren s-a desfășurat pe durata a șase luni (i.e. noiembrie 2010 - aprilie 2011) și a avut la bază două metode de cercetare: observația participativă și interviul. Într-o primă fază a cercetării, am luat parte la activitățile de *out-reach* ale personalului de pe ambulanța socială desfășurate în diferite zone ale Bucureștiului în care au loc activități de comercializare a sexului. Astfel, am putut să observ coordonatele sociale în care se desfășoară sexul comercial în București, să aflui povești de viață ale femeilor care se prostituează în stradă, să descopăr care sunt relațiile acestor femei cu clienții, proxeneții, cu poliția și cu lucrătorii sociali.

În ceea ce privește abordarea teoretică a prostituției, articolul de față se poziționează în interiorul feminismului liberal deoarece acest tip de feminism este cel mai puțin restrictiv în materie de drepturi ale individului și cel mai puțin moralizator la adresa prostituatelor. Gândirea liberală tratează individul în funcție de caracteristica sa esențială, raționalitatea. Când faptul de a avea rațiune semnifică înțelegerea principiilor morale, capacitatea de a avea discernământ, accentul este pus asupra autonomiei personale. Cu alte cuvinte, dacă raționalitatea unei femei prostituate identifică tranzacțiile sexuale ca fiind cele mai bune mijloace pentru a-și atinge scopurile, iar împlinirea personală și autonomia sa rezidă în practicarea prostituției, atunci ea trebuie să fie liberă să o practice. Dacă acesta este binele individual pe care, în mod rațional, femeia prostituată și l-a stabilit, nicio instanță nu are dreptul să decidă altfel. Statul poate cel mult să reglementeze fenomenul în așa fel încât prostituatele să își poată realiza binele personal și să își exercite autonomia personală. La nivelul literaturii de specialitate există o serie de cercetări⁴ care au investigat relația dintre *specificul* sexului

³ Am beneficiat de sprijinul lucrătorilor sociali ai ARAS, care mi-au oferit posibilitatea să mă alătur ambulanței sociale a instituției ce implementează proiectul „Seară de seară”. Acest proiect are ca scop prevenirea riscurilor de infectare cu HIV/SIDA/ITS în rândul persoanelor implicate în sexul comercial. Obiectivele programului sunt de a reduce riscurile de infectare cu HIV/SIDA/BTS și de marginalizare a populației de tip CSW (i.e. *commercial sex worker*), precum și de creștere a accesibilității acestora la servicii psiho-medico-sociale. Activitățile programului sunt bazate pe muncă de teren (*out-reach*) și sunt implementate de profesioniști (lucrători de teren, psihologi, medici, asistenți sociali, educatori, asistenți medicali) pregătiți de ARAS în parteneriat cu alte instituții/ rețele - TAMPEP (*European Network for HIV/STI Prevention and Health Promotion Among Migrant Sex Workers*), OSI (*Open Society Institute*), RHRN (*Romanian Harm Reduction Network*), ENMP (*European Network Male Prostitution*), EEHRN (*Eastern European Harm Reduction Network*).

⁴ Referințele exacte sunt: *Helen Selby, David Canter*, The relationship between Control Strategies Employed by Street Prostitutes and Levels and Varieties of Client Violence (cercetare focusată pe gradul de violență a clienților experimentat de femeile care practică prostituția stradală și pe tehnicile pe care acestea le folosesc pentru a diminua această violență); *Marian Wijers, Marieke von Doornick*, They Get What They Deserve: Labour Rights for Sex Workers (această cercetare a fost realizată în Olanda și face o paralelă între condițiile de viață experimentate de prostituatele stradale înainte și după dezincriminarea fenomenului în anul 2000; cercetarea concluzionează că stigmatizarea, discriminarea și marginalizarea lucrătoarelor sexuale stradale se datorează statutului ilegal al prostituției); *Phil Hubbard, Jane Scoular*, Making the Vulnerable more Vulnerable? The Contradictions of British Street Prostitution Policy (studiul are la bază sistemul juridic de reglementare a sexului comercial din Marea Britanie – legalizarea sexului comercial de stabiliment prin incriminarea masivă a prostituției stradale și prin interzicerea practicării acesteia; cei doi autori ajung la concluzia că această politică elimină doar vizibilitatea fenomenului, fără să rezolve probleme ce țin de condiții de muncă sau violență experimentată de femeile prostituate); *John Lowman*, Violence and the Outlaw Status of (Street) Prostitution in Canada (studiul examinează discursul politic despre prostituția stradală din Canada ce are în vedere eliminarea acestei forme de prostituție din zonele rezidențiale; Lowman afirmă că există o legătură

comercial (în diferite zone ale lumii), *tipul de reglementare* juridică a prostituției și *condițiile de viață* ale lucrătoarelor sexuale stradale. Aceste studii au produs date care susțin că incriminarea legală (prohibiția) a prostituției este cea mai vătămătoare la adresa condițiilor în care își trăiesc viața femeile prostituate stradale. Astfel, cercetarea pe care am realizat-o în București s-a desfășurat pe două coordonate: a) identificarea caracteristicilor sexului stradal autohton și b) analiza modului în care statutul juridic al prostituției influențează direct viața lucrătoarelor sexuale stradale. Trebuie să menționez că obiectul de analiză al acestui articol este reprezentat de prostituția stradală bucureșteană, practică de persoane adulte, capabile de consimțământ. Cu alte cuvinte, nu am tratat în acest articol aspecte ce țin de traficul de persoane, iar cercetarea empirică a vizat doar forma stradală a prostituției. Consecințele interzicerii legale a prostituției în România actuală se referă la relația dintre femeile care practică prostituția stradală și diferitele autorități publice – poliție, jandarmerie, autorități locale. Demonstrez în acest articol că interzicerea legală a prostituției în România actuală conduce la un grad foarte mare de violență manifestat de aceste autorități împotriva femeilor prostituate. Mai mult, datele pe care le-am colectat de pe teren susțin ideea că legea penală aplicabilă prostituției în general, se aplică în România doar prostituției stradale. Vizibilitatea acestei forme de prostituție, gradul redus de educație al femeilor care o practică, condițiile economice precare și cadrul legal care reglementează sexul comercial autohton transformă prostituatele stradale în victime ale violenței multiple.

Datele colectate de pe teren (prin observație și interviu) sunt în măsură să susțină rezultatele produse prin cercetări similare realizate la nivelul altor state (e.g. Australia, Noua Zeelandă, Statele Unite ale Americii, Olanda, Canada). Astfel, în acest articol, demonstrez faptul că prostituția stradală bucureșteană reprezintă forma de prostituție care implică cele mai înalte niveluri de vulnerabilitate și risc social pentru practicante. În acest context, resping regimul de *prohibiție* a prostituției ca fiind cel mai vătămător pentru femeile prostituate stradale. În plus, producerea de rezultate similare cu cele din alte studii internaționale reprezintă un argument pentru falsificarea ideii conform căreia realitățile sociale ale prostituției stradale ar fi distorsionate de condițiile culturale naționale.

În elaborarea design-ului de cercetare, am pornit de la un model normativ derivat din perspectiva propusă de feminismul liberal cu privire la problematica prostituției. Altfel spus, construcția acestui model normativ s-a realizat prin sintetizarea principalelor elemente propuse de feminismul liberal. Definierea obiectivelor de cercetare și construcția instrumentelor de colectare a datelor au avut ca referențial elementele definiției ale modelului teoretic. Acest model îndeplinește cel puțin două funcții. Prima funcție este aceea de a explica seturile de empirice colectate cu privire la prostituția stradală bucureșteană, în special, și cu privire la prostituția bucureșteană, în general. A doua funcție este aceea de a permite replicarea unor

directă între acest discurs al autorităților publice și numărul foarte mare de crime comise în rândul prostituatele stradale; concluzia cercetării este că principalul obstacol în crearea de condiții de viață mai bune pentru prostituatele stradale este statutul ilegal al acestei activități); *Ronald Weitzer*, *Prostitution Control in America: Rethinking Public Policy* (acest studiu oferă o analiză critică a incriminării legale a prostituției în Statele Unite ale Americii; potrivit autorului, incriminarea legală a acestui fenomen conduce la costuri juridice uriașe și la menținerea celor care vând servicii sexuale într-o stare de violență, stigmatizare și excludere de la drepturile civile); *Gillian Abel*, *Decriminalisation: A Harm Minimisation and Human Rights Approach to Regulating Sex Work* (studiul are în vedere modul în care dezincriminarea prostituției în Noua Zeelandă a produs o îmbunătățire a condițiilor de viață pentru femeile care practică prostituția stradală: câștiguri financiare mai mari, mai multe oportunități de angajare, posibilitatea de a plăti asigurări sociale și de a beneficia de acestea, ș.a.).

studii derulate în state precum Olanda, Noua Zeelandă, Australia sau Statele Unite ale Americii, studii care teoretic au fost întemeiate în aceeași perspectivă de gândire, a feminismului liberal. Înainte de a prezenta elementele ce compun modelul teoretic, aş dori să fac câteva precizări legate de domeniul de aplicabilitate a acestuia. Astfel, acest model se aplică tuturor situațiilor empirice care presupun activități de prostituție, inclusiv celor din țări în care regimul juridic al prostituției este prohibitiv⁵. În plus, aş dori să adaug faptul că modelul se aplică tuturor speciilor de prostituție existente la nivelul unei societăți. În cazul articolului de față, domeniul de aplicabilitate a modelului teoretic este reprezentat de cazurile de prostituție care se întâlnesc în București, cu un accent deosebit pe problematica prostituției stradale.

În ceea ce privește conținutul normativ al modelului, acesta implică următorul set de enunțuri definit în tabelul 1. În plus, așa cum am precizat mai sus, modelul reprezintă o formă sintetică a perspectivei pe care feminismul liberal o are asupra prostituției.

Tabelul 1. Elementele de conținut ale modelului teoretic

	Enunț	Descrierea enunțului
1	Enunțul	În orice societate, drepturile fundamentale ale ființelor umane trebuie respectate.
2	Enunțul	Prostituția între adulți capabili de consimțământ este o formă de exprimare a libertății individuale.
3	Enunțul	Prostituția trebuie tratată ca orice altă tranzacție economică, încheiată benevol de părțile implicate
4	Enunțul	Statul trebuie să garanteze respectarea drepturilor fundamentale și să asigure respectarea libertăților individuale.
5	Enunțul	Statul trebuie să garanteze respectarea dreptului oricărei persoane de a alege forma de exprimare a libertății individuale pe care o dorește
6	Enunțul	Statul trebuie să intervină în direcția eliminării stigmatizării persoanelor, pe criteriul formei de exprimare a libertății individuale.

Aplicarea unor modele normative similare, derivate din gândirea feminismului liberal, la nivelul prostituției din alte state (e.g. Olanda, Noua Zeelandă, Australia, Statele Unite ale Americii) a evidențiat rezultate similare: regimul de reglementare de tip prohibitiv este cel mai vătămător la nivelul prostituatelor, raportat la efectele produse de celelalte regimuri de reglementare. Prin vătămător am în vedere în acest context *cea mai indezirabilă situație posibilă în care pot fi plasate prostituatele*. Modelele normative derivate din gândirea liberală par a fi destul de stabile în generarea de rezultate raportat la condițiile socio-culturale.

⁵ Reamintesc că, potrivit regimurilor juridice prohibitive, organizarea și desfășurarea activităților aferente prostituției constituie infracțiune. Pe cale de consecință, sunt incriminate și pedepsite ca atare. Acest regim juridic prevalează în majoritatea statelor americane, în China și în țările din Golful Persic. Suedia s-a apropiat de acest sistem, pedepsindu-i doar pe cei care cumpără servicii sexuale.

II. Construcția specificului prostituției stradale prin analiza discursului reflexiv al prostituatelor practicante

Construcția specificului prostituției stradale se poate face nu doar prin comparație cu alte specii de prostituție. Această specificitate poate fi construită apelând și la analiza discursurilor reflexive ale prostituatelor de stradă practicante. Adică, apelând la analiza discursurilor pe care prostituatele de stradă le au despre propria identitate și despre propria ocupație. Informațiile derivate din analiza discursurilor au fost completate prin informații culese în urma observației participative realizate. În acest context, datele sunt prezentate astfel încât: a) să surprindă poveștile de viață ascunse în spatele etichetei de *prostituată de stradă*; b) să permită estimarea gradului de vulnerabilitate pe care prostituatele îl au în relațiile cu clienții, polițiștii și proxeneții. În vederea estimării gradului de vulnerabilitate, am utilizat preponderent discursurile reflexive ale prostituatelor de stradă practicante.

Discursurile publice cu privire la identitatea prostituatelor de stradă, într-o majoritate zdrobitoare, aparțin *alterilor*: politicieni, tehnicieni (e.g. sociologi, politologi, psihologi, asistenți sociali etc.), preoți, „auto-intitulați păstrători ai valorilor morale ale poporului român”. Cu alte cuvinte, ceea ce *știm* despre prostituatele de stradă, științific sau nu, reprezintă mai degrabă identitatea unui ego transmisă de *alteri*; *niște alteri* care se află la distanțe sociale mai apropiate sau mai depărtate de prostituate. Aceste discursuri ale *alterilor* cu privire la identitatea prostituatelor au încărcături evaluativ-valorice, în marea majoritate a cazurilor acestea fiind negative și stigmatizante. În plus, aceste discursuri se pretind a fi exhaustive, în sensul în care acoperă toate *golurile* de cunoaștere a identității prostituatelor de stradă. Spre exemplu, inițiativele legislative cu privire la prostituție, promovate în România, au ignorat identitatea (inclusiv interesele) prostituatelor (cu excepția proiectului Stoica-Vilău), accentul fiind pus exclusiv pe satisfacerea intereselor clienților, statului și a societății în ansamblu. Adică, au evitat actorul principal al fenomenului - prostituata.

Voi construi identitatea prostituatelor făcând apel la discursurile reflexive ale acestora. Analiza discursurilor prostituatelor despre ele însele se realizează urmărind, în primul rând, percepțiile pe care le au despre propriul status social. Aceasta a fost de altfel și strategia de construcție a instrumentelor de colectare a datelor; grila de interviu și ghidul de observație au fost definite în ideea de a surprinde relaționarea prostituatelor cu *alteri*-semnificativi din vecinătatea personală imediată (familie, apropiați, proxeneți, polițiști, clienți).

Strategia de construcție a identității prostituatelor stradale, bazată pe date calitative⁶, mi-a permis realizarea unor profile de prostituate. Am identificat: a) atribute care pot fi percepute în mod *direct* (i.e., care pot fi identificate cu o probabilitate destul de mare, de potențialii clienți: sex, vârstă, limbaj); b) atribute de *context* (i.e., caracteristici ale lucrătoarelor sexuale comerciale (LSC) care nu pot fi identificate direct de către potențialii clienți ai LSC: statut marital, nivelul de educație, istoric familial, venituri ale familiei, dependenți, intenția de *exit*, sume câștigate din prostituție, numărul de clienți, consum de droguri, locație etc.).

Atributele directe și cele de context conduc către construcția profilelor de identitate a prostituatelor. Atributele directe sunt de suprafață și au o valoare instrumentală pentru prostituate, fiind extrem de utile în atragerea clienților. Atributele de context sunt de profunzime și definesc povestea de viață a persoanei din spatele etichetei de „prostituată”.

⁶ Din cauza regimului juridic pe care prostituția îl are în România, este dificilă construcția unor imagini ale prostituatelor pe baza datelor cantitative.

Explorarea atributelor de context, în cadrul oricărui proiect de cercetare, este dificilă, acest lucru aplicându-se și mai accentuat în cazul prostituatelor⁷. Totuși, am încercat să redau câteva tipuri de LSC pe baza interviurilor realizate, în cazul prostituției stradale bucureștene. Profilele de identitate sunt construite sub forma unor povești personale, în care am căutat să îmbin, în măsura în care acest lucru a fost posibil, atributele directe și cele de context.

1. Povestea prostituatei din zona „X”

Principala observație care reiese din datele colectate este că aceea că există diferențe între prostituate în ceea ce privește locația în care își desfășoară activitatea (prin locație înțeleg poziționarea într-o zonă specifică a orașului, alta decât locația generică a străzii). Se conturează un prim profil al prostituatei stradale: *prostituata din zona x*. Prima caracteristică a identității unei prostituate este legată de teritorialitate. Prostituatele sunt mai degrabă stabile în ceea ce privește aria geografică în care își desfășoară activitatea sau pe care o acoperă. Apariția și stabilirea unei prostituate într-o anumită zonă a orașului este legată mai degrabă de țesătura relațională/bagajul de relații pe care îl are (e.g., relații personale cu anumiți polițiști, cu proxenetul, cu o anumită clientelă) și de poziționarea propriului domiciliu. În plus, o explicație suplimentară derivată ar putea fi legată de sferele de influență pe care proxeneții le au la nivelul orașului. În acest context, posibilitatea de migrație a unei prostituate dintr-o zonă în alta a orașului este determinată și de relațiile pe care aceasta le are cu proxeneții ce corespund zonelor respective. Poziționarea într-o anumită zonă a capitalei este importantă din perspectiva sumelor care pot fi câștigate. Spre exemplu, pe baza interviurilor realizate, prostituatele de la Piața Universității câștigă cel mai bine. Principalii clienți ai acestora sunt oaspeții cazați la hotelul Intercontinental, cea mai mare parte dintre ei fiind cetățeni străini (în special bărbați italieni).

Teritorialitate este importantă și din perspectiva determinării numărului de clienți. Prostituatele care practică prostituția în zonele în care circulă foarte mulți cetățeni străini, solicită sume de bani mai mari pentru sexul comercial (e.g. 100-150 de lei/oră). Acestea preferă un număr mai redus de clienți (unul, maximum doi, într-o noapte). Se pare că zonele în care numărul de clienți potențiali este mai mare conferă o putere mai mare de negociere prostituatei. Astfel, prostituatele din zona Pieței Universității (o zonă *bună* din perspectiva clienților potențiali și a sumelor de bani care pot fi câștigate) au declarat că exclud din start practicarea sexului fără prezervativ.

2. „Prostituatele cu educație”

Marea majoritate a prostituatelor de stradă dețin un nivel extrem de scăzut de educație, care variază între 0 și 8 clase. Această variație a numărului de clase nu are însă un impact decisiv în existența unei prostituate. Altfel spus, între o prostituată care declară că are 4 clase și una care declară că are 7 clase, diferențele sunt insesizabile. Ceea ce contează însă, și este, în același timp, decisiv, face referire la alfabetizare. Astfel, prostituatele *analfabete* sunt inferioare (în sens economic, al posibilităților de a identifica clienți înstăriți) celor care știu să scrie și să citească. De exemplu, Ștefania, care practică prostituția stradală în zona Calea Plevnei, a absolvit doar 5

⁷ Fără a dori să reiau caracterul specific care face din prostituție un fenomen extrem de dificil de investigat, aș dori totuși să subliniez că regimul juridic al prostituției, reticența prostituatelor și al „peștilor” de a se expune în cadrul cercetărilor de tip calitativ duc la obstacole majore pentru cercetare.

clase primare. Printre aceste femei se numără și excepții, cum este cazul Steliane, care a absolvit 10 clase și un curs de calificare profesională în meseria de brutar.

În studiul de teren, am intervievat și două „prostitute cu educație”: Mihaela și „Învățătoarea” (cea din urmă nu a vrut să își dezvăluie adevăratul nume), care erau absolvente de masterat, respectiv de facultate. Mihaela era o tânără de 23 de ani, din provincie, care venise în București pentru a-și continua studiile în cadrul unui program de studii universitare de masterat în cadrul Academiei de Științe Economice. După terminarea studiilor, Mihaela s-a angajat într-o bancă, unde câștiga suficient pentru a se întreține în capitală. Ulterior, a început să consume heroină, aceasta fiind și motivația din spatele practicării prostituției stradale, salariul nefiind suficient pentru a acoperi cheltuielile de întreținere, hrană și achiziționarea dozelor de heroină. Trebuie să menționez că Mihaela (conform propriilor declarații) utiliza heroină de cea mai bună calitate, prețul unei „bile” ajungând în jurul sumei de 100-150 lei.

„Învățătoarea” era o femeie cu o vârstă mai înaintată, în jurul a 40 de ani, care lucra ca învățătoare la o școală din București. Era căsătorită, avea un copil și practica prostituția pentru „a-și rotunji veniturile și pentru a-și permite să îl întrețină în școală pe cel mic”. Soțul ei, conform declarațiilor, era tot bugetar, iar salariile nu erau suficiente pentru a acoperi cheltuielile unei familii cu trei membri. Soțul nu știa că practică prostituția stradală în zona Pieței Rosetti, motivația pentru nopțile în care lipsea de acasă fiind aceea că îngrijește o persoană bătrână, sumele de bani pe care le câștiga provenind din „plata acestei slujbe”. „Învățătoarea” nu era consumatoare de droguri.

3. Doamna Dida și relația cu poliștii

Atât Mihaela, cât și Învățătoarea au avut, în decursul timpului, probleme cu poliția. Din informațiile obținute în timpul observației participative, „Învățătoarea” a fost abuzată fizic de un polițist, ulterior depunând și o plângere penală împotriva acestuia. Această plângere nu numai că nu a fost soluționată de poliție, ci a dat naștere unei serii continue de abuzuri fizice (atât împotriva ei, cât și a altor femei care practică prostituția în aceeași zonă) din partea altor poliști. În cele din urmă, „Învățătoarea” și-a retras plângerea penală și a acceptat starea de fapt cu care se confruntă majoritatea prostituatelor stradale: abuzuri fizice și sexuale din partea poliției, favoruri sexuale în schimbul neaplicării de amenzi, mituirea acestora cu o parte din banii obținuți de la clienți, hărțuire prin acordarea de amenzi repetate.

Pentru unele prostituate stradale, experiența cu autoritățile statului român începe foarte devreme, multe dintre ele fiind crescute în centre de plasament, în urma abandonului familial. Steliana este un astfel de exemplu, ajungând în grija statului după decesul mamei și refuzul tatălui de a avea grijă de ea. Steliana se învinovățește pentru intrarea în prostituție, pe care ea o numește „cale greșită”. Experiența în centrul de plasament a fost una pozitivă pentru ea, acolo deprinzând toate cunoștințele necesare unei vieți decente. Tot centrul de plasament a ajutat-o să se înscrie la cursurile de calificare în meseria de brutar și să își găsească un loc de muncă în domeniu. În ceea ce privește relația cu poliția, Steliana este un caz aparte pentru că nu a fost niciodată amendată pentru prostituție. Potrivit ei, acest lucru se datorează faptului că are grijă să nu se expună, întreținând raporturi sexuale contra cost într-o locație fixă, fără să plece cu clientul la altă destinație. Locul în care ea practică prostituția se numește „la cameră” și este o casă de pe Ștefan Furtună, aflată în proprietatea „doamnei Dida”. *Doamna Dida*, o femeie de etnie romă, cu vârsta de aproximativ 40 de ani, îndeplinește toate caracteristicile unui proxenet sau ale unei matroane, punând la dispoziția femeilor prostituate câteva camere pentru vânzarea sexului și mediind relația cu poliția. Comisiunile practicate de *Doamna*

Dida sunt între 10 și 30 lei/client. Steliana este foarte atentă la relația cu poliția pentru că are o fiică de doi ani care se află în grija statului, iar un cazier i-ar atrage interdicția de a-și mai vizita copilul și de a o putea lua pe viitor în grijă.

Spre deosebire de Steliana, majoritatea prostituatelor stradale din București au experiențe neplăcute cu poliția⁸. Cele mai multe sunt amendate în mod repetat pentru prostituție; neplătind niciodată amenzile, cuantumurile ajung și la câteva mii de lei. O practică frecventă a poliției este să aplice amenzi consecutive, aceleiași persoane, în decursul unei singure nopți. În zonele aflate la granița dintre sectoare, cum este Piața Rosetti de exemplu, o prostituată este amendată întâi de poliția sectorului 1, apoi de poliția sectorului 2, la câteva ore înainte de miezul nopții. După ora 24:00, polițiștii revin și aplică o nouă amendă, cu altă dată calendaristică, una pentru sectorul 1, alta pentru sectorul 2. Apoi, apare și un echipaj al Poliției Capitalei, care aplică o altă amendă și așa se ajunge la un cumul de 5 amenzi pe noapte pentru o singură prostituată. Uneori, poliția le solicită servicii sexuale în schimbul neaplicării unei amenzi, iar în cazul unui refuz sunt arestate și duse la secția de poliție. Virginia mi-a povestit că în timpul arestului unui polițist sunt foarte violenți, atât verbal cât și fizic, le lovesc, le violează și le iau toți banii pe care îi au asupra lor. Tot de la Virginia am aflat despre situații în care secțiile de poliție nu sunt prevăzute cu spații de arest și atunci prostituatele aduse la secție sunt încâtușate în parcare și ținute acolo câteva ore. Angajații ambulanței sociale a ARAS mi-au relatat situații în care unele dintre femeile arestate pentru prostituție, consumatoare de droguri, intră în sevraj în secția de poliție, fără ca angajații acelei secții să solicite ajutor medical de urgență pentru acest tip de cazuri. Mai mult, potrivit lucrătorilor sociali de la ARAS, unele secții de poliție recurg la violență fizică împotriva prostituatelor pentru a le scoate o perioadă de pe stradă. Femeile care adună un număr mare de amenzi sunt amenințate de polițiști să nu mai iasă în stradă o perioadă de timp, iar cele care sunt din nou amendate, chiar dacă au primit avertisment, sunt duse la secție și bătute. Posibilitatea ca ele să depună plângere împotriva polițiștilor agresori sunt practic nule pentru că angajații M.A.I. nu le înregistrează plângerile. Motivația acestora este „și-au luat-o pe cărca lor”; cu alte cuvinte, dacă practică prostituția, trebuie să își asume riscul violenței. Virginia a fost arestată în 2002 pentru 54 de amenzi pentru prostituție neplătite, bătută la secție și deposedată de suma de 100 de Ron pe care o avea ascunsă în cizme. Ea a declarat că a fost arestată de polițiștii de la secția 16, aceștia fiind și cei care îi aplică periodic amenzi. De la Luminița, o femeie de 26 de ani care practică prostituția în zona Mihai Bravu, am aflat că e foarte importantă starea de spirit a polițiștilor care patrulează pe străzile din capitală, iar prostituatele trebuie să fie atente să nu îi supere pentru a nu fi arestate și duse la secție.

4. Intrarea și ieșirea din prostituție

Cu excepția Steliane, care lucrase ca butar timp de 5 ani înainte să intre în prostituție, femeile intervievate în zonele cu prostituție stradală din București au mai activat în domeniul salubrității (e.g. angajate la Administrația Domeniului Public, femeie de serviciu în scări de bloc) și la spații verzi. După cum specific mai jos, intrarea în prostituție este rezultatul fie al mirajului banilor, fie al unui mediu familial violent.

În ceea ce privește ieșirea din prostituție, la momentul cercetării de teren, spre exemplu, Mihaela intrase într-un program de dezintoxicare pe bază de metadonă, urmând să renunțe la practicarea prostituției, odată ce reușea să învingă dependența de heroină. Pentru

⁸ Cred că termenul neplăcut este prea ușor pentru a descrie raporturile dintre poliție și aceste femei.

„Învățătoare”, perspectiva era mai sumbră, având în vedere că nu se prefigurau alte surse de venit care să îi permită o viață mai bună familiei sale. Trebuie să menționez că această femeie încercase câteva locuri de muncă part-time, dar niciuna nu îi oferea sumele de bani pe care le câștiga din prostituție.

Consumul de droguri este foarte prezent în viețile prostituatelor stradale din București, foarte multe dintre ele având experiența consumului de droguri, fie anterior, fie ulterior intrării în prostituție. Unele dintre prostituate au început să consume droguri din curiozitate sau din cauza mediului în care trăiesc și au fost nevoite să practice prostituția pentru a-și procura stupefiantele. Acesta este și cazul Ginei, o fată de 16 ani, care a început să practice prostituția cu un an în urmă, la rugămintea iubitului de la acea vreme. Cum aceasta era consumator de droguri, Gina a început și ea să consume heroină, prostituția fiind modul de a se întreține și de a-și achiziționa heroina. Consumul de droguri determină rutele de intrare și de ieșire din prostituție, fiind de cele mai multe ori motivul pentru care unele femei intră în acest domeniu și nu îl mai pot părăsi. Stupefiantele închid cercul vicios al prostituției: femeile intră în prostituție pentru a câștiga rapid sume de bani din care să-și procure doza zilnică și, apoi, rămân în prostituție pentru a-și alimenta această dependență. Tot consumul de droguri este responsabil pentru experiențele negative cu sistemul judiciar din România, unele dintre prostituatele stradale fiind acuzate, urmărite penal și condamnate la închisoare pentru consum și/sau trafic de droguri.

Mihaela, o prostituată din zona Ștefan Furtună, este un exemplu de consumatoare de droguri care a fost arestată și condamnată la un an și patru luni de închisoare pentru consum și trafic de droguri. La momentul încarcerării, Mihaela era însărcinată în câteva luni, fiind eliberată din penitenciar pentru a da naștere copilului. La momentul interviului, Mihaela era mama unei fetițe de 8 luni pe care o avea în grijă. Conform celor spuse de ea, pe timpul sarcinii, a renunțat la consumul de heroină dar, potrivit angajaților de pe ambulanța socială a ARAS, cazul prostituatelor care rămân însărcinate și renunță la consumul de stupefiante este foarte rar. Dependența de heroină este foarte puternică, uneori nici tratamentul cu metadonă nereușind să înlăture complet efectele produse de heroină. Mihaela mi-a spus în timpul interviului că a devenit mamă pentru a doua oară, prima fetiță murindu-i la vârsta de 2 ani din cauza unor malformații cardiace. Având în vedere istoricul medical al mamei, există posibilitatea ca malformațiile cardiace să fi fost provocate de consumul de droguri din timpul sarcinii. Dar, fără confirmarea medicală a acestui fapt, motivul pentru care a decedat acel copil nu este foarte clar. Pentru unele femei care practică prostituția stradală, ieșirea din prostituție are loc odată cu moartea. Fac referire aici la cazul unei fete care practica prostituția stradală în zona Berzei, cunoscută sub numele de Abraca. Nu am cunoscut-o personal, ea decedând cu aproximativ două săptămâni înainte ca eu să încep cercetarea, însă am aflat povestea ei de la personalul de pe ambulanța socială. Abraca era o tânără de 25 de ani care practica prostituția de la 16 ani și care suferea de diabet. Lipsa unei asigurări de sănătate și consumul de droguri au făcut ca boala să avanseze foarte repede, degenerând într-o cangrenă la unul din membrele inferioare. Relatarea celor de pe ambulanță a fost înfiorătoare: cangrena se extinsese la întreg piciorul și degaja un miros pestilențial; chiar și în aceste condiții, Abraca continua să practice prostituția⁹.

⁹ Întrebarea mea logică a fost dacă, în aceste condiții, Abraca mai putea găsi clienți. Răspunsul a fost: sigur că da, doar că nu mai putea presta sex normal, ci doar oral! Acest răspuns m-a făcut să mă întreb care este profilul psihologic al unui bărbat care apelează la serviciile sexuale ale unei femei muribunde.

5. Probleme de familie?

Atât Mihaela, cât și Învățătoarea proveneau din familii fără probleme de ordin social sau juridic, fără experiența violenței domestice. Niciuna nu spusese vreunui membru al familiei că practică prostituția. Pentru Virginia, Gina sau Cristina, intrarea în prostituție a avut ca factor mirajul unor sume de bani consistente, raportat la sursele alternative de venituri. Cele mai multe dintre prostituatele stradale provin din familii cu probleme sociale, economice și juridice. Unele dintre ele au fost abandonate de părinți și crescute de alte rude, cum ar fi bunicii, altele provin din centrele de plasament sau din familii monoparentale. Mina și Cristina sunt două astfel de exemple de prostituate care provin din familii cu probleme. În cazul Minei, părinții au divorțat la puțin timp după nașterea ei și responsabilitatea creșterii copilului a fost preluată de bunicii materni. În cazul Cristinei, mama nu a dorit-o și, imediat după naștere, a fost preluată de bunica din partea mamei. Aceasta nu a trăit foarte mult, urmând ca după moartea ei, Cristina să fie preluată de stat și să trăiască într-un centru de plasament.

În alte cazuri, avem de-a face cu familii numeroase – Steliana s-a născut într-o familie cu 12 frați, dintre care au supraviețuit doar 6. Dintre aceștia, trei se aflau la momentul interviului (noiembrie 2010) în închisoare ispășind pedepse pentru furt și trafic de droguri. Alte prostituate stradale din această categorie au experiența violenței domestice, atât în familiile din care provin cât și în cele pe care și le-au întemeiat ulterior. Virginia, de exemplu, își crește singură copilul, părăsindu-și soțul care era foarte violent cu ea și fetița lor. Motivațiile economice stau la baza condiției actuale a acestor femei: pentru că nu au avut resurse financiare au renunțat la școală și din același motiv au recurs la prostituție pentru a avea o sursă de venit.

6. Relația cu proxenetul

Toate prostituatele cu care am discutat au indicat faptul că se află sub protecția unui proxenet. Relația de „colaborare” pe care o au cu acesta implică cedarea unei părți din câștigurile obținute, în fiecare seară. Partea pe care proxenetul o percepe, variază între 20% și 50% din sumele totale pe care femeile le obțin în fiecare seară. Una dintre prostituatele intervievate în zona Batiștei/Piața Rosetti, mi-a descris proxenetul în persoana unui bărbat de aproximativ 60 de ani, pensionar, care deținea jumătate dintr-o clădire din acea zonă. În locuința sa se desfășurau activitățile sexuale, tot el ocupându-se și de relația cu poliția și jandarmeria¹⁰.

În ceea ce privește modalitatea concretă de reținere a comisionului de către proxenet, aici există cel puțin două posibilități. Prima face referire situațiile în care proxenetul negociază direct prețul serviciilor sexuale cu clientul, în numele prostituatei. În urma negocierii, proxenetul încasează direct de la client suma aferentă serviciilor sexuale pe care prostituata va urma să le presteze. A doua posibilitate face referire la situațiile în care prostituata negociază direct cu clientul și încasează plata aferentă serviciilor, comisionul urmând a fi plătit proxenetului ulterior.

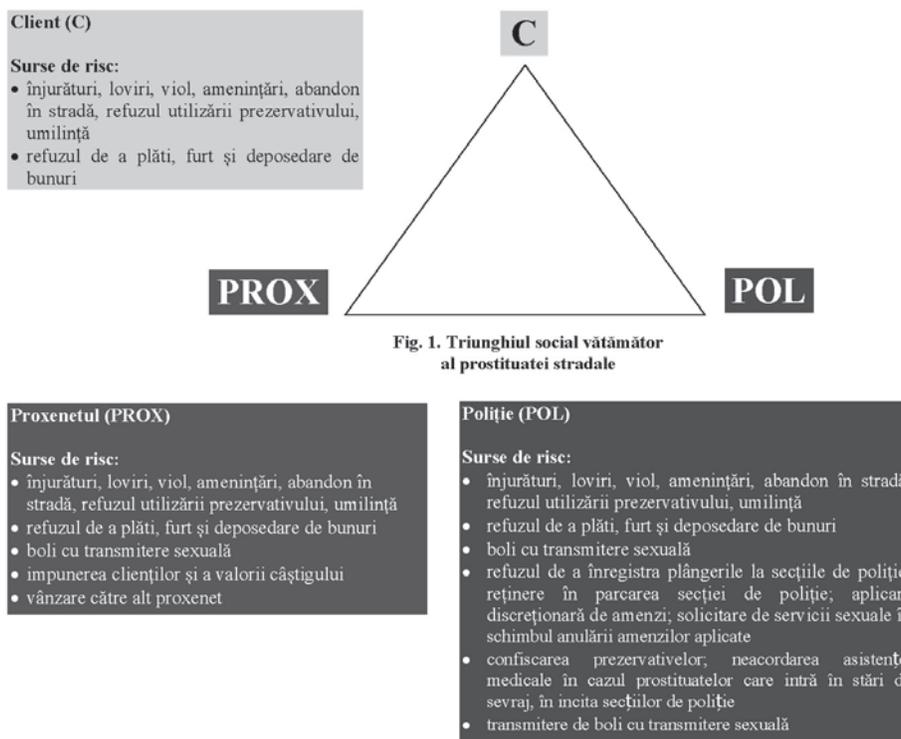
¹⁰ Paradoxal este faptul că în cealaltă jumătate de casă funcționează pe timpul zilei un centru cultural.

7. Vârsta „fetelor”

Pe baza observației pe care am realizat-o pe teren, cele mai multe dintre prostituate, atât în primul inel, cât și în al doilea inel de prostituție stradală, erau foarte tinere, cu vârste în jurul majoratului. Din declarațiile prostituatelor cu care am interacționat, cele mai multe dintre fete au vârste cuprinse între 15 și 25 de ani, prostituatele aflate peste pragul de 25 de ani, fiind excepții. În ceea ce privește vârsta de intrare în prostituție, aceasta este foarte scăzută. Steliana, spre exemplu, a declarat că a început prostituția pe stradă la vârsta de 12 ani.

III. Triunghiul vătămător al prostituției stradale bucureștene

Discursul reflexiv al prostituatelor și contextualizarea socială a prostituției stradale permit identificarea unor constante. În timpul cercetării de teren, mi-am orientat atenția asupra surselor de risc la care sunt supuse prostituatele și asupra nivelului de vulnerabilitate pe care această *muncă sexuală* îl implică. Trebuie subliniat faptul că prostituatele se află în relații de putere asimetrice cu principalii actori cu care interacționează cel mai frecvent pe stradă. Altfel spus, indiferent de relația la nivelul căreia le plasăm (cu proxenetul, cu poliția, cu clienții), prostituatele se află în poziții de subordonare. Această subordonare trebuie înțeleasă într-un registru în care prostituata este subiect al abuzurilor și al vătămării.

Imaginea 1 prezintă triunghiul social vătămător al prostituatei stradale bucureștene. Ideea de „triunghi social” provine din faptul că proximitatea socială a prostituatei este compusă din trei categorii de actori, aceste categorii conferind identitatea socială a prostituatei. Atributul

„vătămător” reprezintă caracteristica dominantă a relațiilor sociale care se dezvoltă între prostituată, pe de o parte, și fiecare categorie de actori social, pe de altă parte. Din cauza faptului că se află în relații de putere asimetrice (de subordonare) cu fiecare dintre cei trei actori ce compun vecinătatea imediată, prostituata este exploatată: interesele prostituatei sunt dominate de interesele fiecărui actor cu care interacționează.

Fiecare relație socială în care prostituata este plasată (i.e., prostituată - proxenet, prostituată - client, prostituată - polițist), reprezintă o sursă de risc. Așa cum se poate observa din imaginea 1, în dreptul fiecărei categorii cu care prostituata interacționează sunt listate sursele de risc. Interesant este că, analizând riscurile listate, prostituata este cea mai vulnerabilă în relație cu reprezentanții autorităților statului (în modelul de față, polițistul). În construcția triunghiului vătămător din fig. 1, am utilizat exclusiv datele colectate în timpul studiului de teren (i.e., povestirile prostituatelor, ale asistenților sociali din caravana ARAS, a consumatorilor de droguri și propriile notițe luate în timpul observației participative realizate). În construcția triunghiului vătămător am utilizat ca principiu convergența: am păstrat doar informațiile pentru care am reușit să obțin confirmări din partea a cel puțin trei persoane. Informațiile din triunghi reprezintă regularități în definirea surselor de risc la adresa prostituatelor.

Informațiile obținute în cadrul cercetării probează încălcarea drepturilor fundamentale ale prostituatelor, ca ființe umane. Marea majoritate a prostituatelor cu care am interacționat în cadrul cercetării au declarat că au fost victimele unor fapte de violență, fizică și verbală, produse nu numai de clienți sau proxeneți, ci și de polițiști. Unul dintre termenii care fac parte din vocabularul prostituției stradale este cel de *zebră*. Această etichetă definește soluția pe care o aplică unii dintre polițiști pentru a reduce numărul de prostituate prezente pe stradă, într-un anumit interval de timp. Pentru a împiedica o prostituată să „iasă la muncă, pe stradă”, câteva zile, unii polițiști aplică „pedepse” corporale care constau în lovituri cu pumnii, picioarele sau obiecte fizice. Un instrument folosit de polițiști este ghiulul de pe degete întors cu partea proeminentă spre interiorul palmei astfel încât, prin lovire, să producă leziuni, în special, în zona feței. Prostituatele cărora li se aplică acest tratament sunt considerate a fi „zebre”, din cauza urmelor lăsate de loviturile primite. Zebrele nu mai pot ieși pe stradă din cauza semnelor de violență: în practică, clienții evită prostituatele bătute, din cauza aspectului fizic. Drept rezultat, acestea sunt nevoite să se oprească din activitate pentru o perioadă echivalentă cu refacerea fizică.

Posibilitatea prostituatelor de a înainta plângeri la secțiile de poliție de pe raza cărora se petrec astfel de agresiuni este limitată. Una dintre cauzele care permit perpetuarea violențelor din partea reprezentanților autorităților statului este capitalul uman extrem de scăzut al victimelor: majoritatea zdrobitoare a prostituatelor are un nivel de educație extrem de scăzut. Prostituatele nu-și cunosc drepturile fundamentale și cetățenești. Totuși, nereclamarea la secțiile de poliție a violențelor la care sunt supuse prostituatele, are și alte cauze. Ilustrativă, în acest sens, este situația povestită de „Învățătoare”. Aceasta a declarat în timpul interviului că a fost tâlhărită de polițiști, furându-i-se banii și bunurile pe care le avea asupra ei, într-o seară. Mergând la poliție, pentru a depune plângere, acesteia i s-a refuzat dreptul, fiind etichetată „curvă” și „panaramă” de către polițiștii aflați în secția respectivă. A fost bătută într-una dintre încăperile secției de poliție, pentru „tupeul” de a fi venit să reclame polițiști. Ca măsură de siguranță, în seara zilei în care Învățătoarea a mers la poliție pentru a depune plângere, toate prostituatele din zona frecventată de Învățătoare au fost strânse la secția respectivă de poliție și bătute, mesajul polițiștilor fiind acela că bătaia reprezintă o consecință a faptei Învățătoarei. Polițiștii au reușit să declanșeze un mecanism de control colectiv al grupului din care Învățătoarea făcea parte în ce privește depunerea de plângeri la poliție. Învățătoarea a

trebuie să renunțe, iar întregul grup de prostituate a învățat să nu se gândească la sesizări contra polițiștilor.

Pentru a afla motivația din spatele acestui comportament al polițiștilor am stat de vorbă cu o cunoștință personală, polițist la o secție din capitală. Acesta a confirmat violențele fizice și psihice la care sunt supuse unele prostituate de stradă și a oferit următoarea explicație: aceste femei reprezintă pentru polițiști o supapă de evacuare a frustrărilor acumulate la locul de muncă. Contextul în care au loc aceste violențe arată astfel: polițistul face o arestare (pentru diferite infracțiuni), aduce suspectul la secție după care superiorul său primește un telefon în urma căruia suspectul trebuie eliberat. Astfel de intervenții fac ca polițiștii să devină foarte frustrați, iar prostituatele sunt cel mai bun mijloc de a elibera aceste frustrări pentru că „pentru astea nu sună nimeni niciodată, sunt la mâna lor”.

Practica polițiștilor de a intimida prostituatele și de a le împiedica să facă raportări la secțiile de poliție a generat și alte efecte. Prostituatele evită să semnaleze situațiile în care clienții sunt cei care le tâlhăresc, lovesc sau violează. Singura sursă de protecție în relația cu clienții este reprezentată de intervenția proxenetului. Totuși, capacitatea acestuia de a asigura protecție este serios redusă, în special, în cazurile în care relațiile sexuale se desfășoară în mașinile clienților sau în locații alese și impuse de clienți.

Datele de pe teren contrazic enunțul că prostituția ar fi o formă de exprimare a libertății individuale. Gândirea feministă-liberală susține ideea conform căreia persoanele pot alege orice formă doresc pentru a-și exprima libertatea individuală, atâta vreme cât aceasta nu încalcă drepturile altor persoane. Singura persoană căreia i se poate încălca, în vreun fel anume, un drept este doar clientul. Atâta vreme cât clientul este una dintre părțile implicate în actul de prostituție (i.e., o persoană, pentru a fi prostituată, are nevoie de o altă persoană care să performeze rolul de client), iar implicarea sa este benevolă, nu se poate susține ideea încălcării drepturilor. Drept urmare, prostituția, inclusiv cea stradală, nu este vătămătoare în niciun sens pentru nicio altă persoană. Criticile și acuzele care se aduc prostituției stradale nu pot fi fundamentate pe ideea lezării drepturilor celorlalți (terți care nu sunt implicați în situația socială de prostituție stradală). Stigmatizarea practicantelor prostituției stradale vine ca urmare a utilizării unor markeri identitari culturali, a unor pre-concepții, stereotipuri sau prejudecăți sociale despre „ideea de prostituată de stradă”, și nicidecum ca urmare a utilizării unor referiri la actul de prostituție în sine.

Această idee poate fi exemplificată prin logica polițiștilor care amendează prostituatele din București, pentru practicarea prostituției. Amenda nu este aplicată ca urmare a constatării practicării de relații sexuale în public în schimbul banilor. Niciuna dintre prostituatele cu care am discutat nu a declarat că amenda a fost primită în urma unui flagrant. Aplicarea amenzii a fost rezultatul unei matrice culturale cu ajutorul căreia operează polițistul. Polițiștii aplică amenzi pentru prostituție persoanelor care corespund unei imagini-tip pe care o au despre cum arată o prostituată. Pantofii cu toc, ciorapii plasă, fustele mini, machiajul strident, prezența în zone ale orașului despre care se știe că sunt locuri unde se practică prostituția, la anumite ore, sunt indicatori suficienți pentru a eticheta o femeie ca fiind prostituată. Această gândire stereotipă este extrem de periculoasă. Orice femeie care corespunde profilului pe care polițiștii îl au și care s-ar afla, să spunem, în fața Hotelului Intercontinental, la ora 2:00 dimineața, este în mod categoric o persoană pasibilă de a fi cel puțin amendată pentru prostituție; dacă nu cumva bătută și violată. Această logică de gândire operează cu circumstanțe și nicidecum cu

fapte¹¹. Este similară cu logica de gândire a minerilor veniți la începutul anilor 90 în București. Pentru ortacii conduși de Miron Cozma, orice bărbat cu barbă, ochelari, carte/cărți asupra sa, care trecea prin fața Universității era în mod cert un intelectual protestatar, un golan. Adică, un opozant al sistemului. Pe cale de consecință, trebuia sancționat prin bătaie.

Enunțul că prostituția trebuie tratată ca orice altă tranzacție economică, încheiată benevol de părțile implicate, este derivat din primele două enunțuri ale modelului teoretic. Dreptul oricărei persoane de încheia tranzacții economice în care participarea părților se face în mod benevol ar trebui să fie extins și pentru situațiile care implică *prostituția*. Comercializarea serviciilor sexuale poate fi poziționată în același orizont cu alte ocupații care implică prestarea de munci cu ajutorul corpului (e.g. lucrătoarele în firme avicole, cântărețele din barurile de noapte care interpretează piese alese de patron etc.). Sursa stigmatizării sau a incriminării morale este mai degrabă de natură ideologică în aceste cazuri (distincția între ocupațiile care implică munca intelectuală – vezi profesiile liberale – și munca fizică). Revenind la cazul României, am putea specula că incriminarea morală a prostituției este mai degrabă fundamentată pe opțiuni valorice, religioase, teoretice; într-un cuvânt ideatice. Avem de-a face cu dominația unui model cultural dominant extrem de intolerant în raport cu probleme „delicate” precum prostituția, discriminarea pe criterii de gen sau minoritățile sexuale. Deconstruind straturile evaluativ-valorice care „îmbracă” concepția publică, prostituția ar trebui să reprezinte de fapt o tranzacție economică realizată benevol de ambele părți și care să producă câștiguri mutuale¹². Regimul juridic prohibitiv existent în România, nu numai că nu definește prostituția în termenii unei tranzacții economice, dar accentuează, prin consecințe, vulnerabilitățile și riscurile pe care trebuie să le gestioneze prostituatele (în special, cele stradale).

În locurile unde se desfășoară, prostituția stradală bucureșteană îmbracă caracteristicile unei tranzacții economice. Spre deosebire de tranzacțiile economice clasice, prostituția nu beneficiază de intervenția statului, din cauza incriminării morale și din cauza statutului său juridic. Statul, așa cum am prezentat mai sus, prin autoritățile sale (i.e. poliția) nu intervin pentru a corecta situațiile în care prostituatele sunt victime ale furturilor, agresiunilor, tâlhăriilor, violurilor etc.

Enunțurile 4, 5 și 6 ale modelului teoretic¹³ prin raportare la datele empirice cu privire la prostituția stradală nu sunt satisfăcute. Povestirile prostituatelor de stradă din București care au descris situații grave de încălcare a drepturilor fundamentale din partea organelor de

¹¹ Un alt exemplu ilustrativ este reprezentat de scandalul în care au fost implicați polițiști ai secției 1, în 2010. Un echipaj al secției 1 a reținut de pe stradă un grup de fete sub acuzația de prostituție. Reținerea și transportarea la sediul secției de poliție s-au făcut în temeiul aceluiași mecanism de gândire stereotip. La sediul secției de poliție fetele din grupul respectiv au fost bătute și violate. Cazul a devenit public după ce una dintre fetele bătute și violate a făcut plângere. Aceasta era ofițer SRI și lucra sub acoperire pentru destructurarea unei rețele de traficanți de droguri.

¹² Similară conceptual cu ocupațiile de operator de salubritate (i.e. gunoier), lucrător la spații verzi etc. Adică, ocupații recunoscute de stat a fi stigmatizate la nivel public. Forma prin care statul recunoaște stigmatizarea face referire la celebrul ”spor de rușine”. Prin această precizare, nu susțin acordarea unui spor de rușine, ci recunoașterea faptului că aceasta este o ocupație stigmatizată. Iar primul pas în acest sens este schimbarea regimului prohibitiv cu privire la prostituție.

¹³ Enunțul 4: Statul trebuie să garanteze respectarea drepturilor fundamentale și să asigure respectarea libertăților individuale; Enunțul 5: Statul trebuie să garanteze respectarea dreptului oricărei persoane de a alege forma de exprimare a libertății individuale pe care o dorește; Enunțul 6: Statul trebuie să intervină în direcția eliminării stigmatizării persoanelor, pe criteriul formei de exprimare a libertății individuale.

poliție, reprezintă un exemplu clar al unui stat care nu garantează respectarea drepturilor fundamentale și care nu asigură respectarea libertăților individuale. Dincolo de incriminarea și regimul prohibitiv sub care se află prostituția în România, autoritățile statului român trebuie să sancționeze, folosind și respectând cadrul legal existent, orice situație care implică viol, bătaie, tâlhărie, traficare, intimidare etc. În aceste cazuri, intervenția statului nu trebuie să fie una discriminatorie. Indiferent că subiectul unui caz de viol este o presupusă prostituată sau o femeie obișnuită, acțiunea autorităților trebuie să fie aceeași. Mecanismul de funcționare a sectorului public exclude aplicarea de practici discriminatorii.

Atâta timp cât prostituția va fi incriminată, din punct de vedere principial, statului nu i se poate solicita să intervină în direcția garantării dreptului unei persoane de a alege prostituția ca formă de exprimare a libertății individuale sau în direcția eliminării stigmatizării persoanelor care practică prostituția.

IV. Vulnerabilitate și risc variabile în prostituția bucureșteană

Permanentizarea actualului regim de prohibiție a prostituției, ascunde vătămarea sistematică a prostituatelor stradale și îi protejează pe vinovați. Specificul prostituției stradale face ca fetele de pe stradă să fie cele mai vulnerabile în raport cu femeile care practică alte forme de prostituție (vezi imaginea 4). Deși acest articol nu conține date calitative cu privire la celelalte forme de prostituție¹⁴, condițiile în care se desfășoară acestea și datele din surse publice susțin estimarea prostituției stradale drept cea mai vulnerabilă.

În cazul prostituției de stabiliment (de budoar), comportamentul clienților este controlat (atât prin camere video, cât și prin alte mijloace - e.g. contracte cu firme de servicii de pază) și reglementat¹⁵. În cazul agențiilor de escorte, prostituatele care se deplasează la locațiile indicate de client sunt însoțite de persoane care le oferă protecție (de cele mai multe cazuri, de șoferii care le aduc la destinație). Aceste cazuri reprezintă exemple prin care prostituatele reușesc să diminueze riscul de a fi abuzate sau agresate.

În ceea ce privește proxenetul, în cazul saloanelor de masaj, acesta apare sub eticheta de patron/ matroană. Relația dintre prostituată și proxenet este instituționalizată contractual sub forma prestării de servicii de masaj. Taxa pe care clientul o achită pentru serviciile de bază¹⁶ este plătită la recepția stabilimentului. Este de presupus¹⁷ că ajunge într-o pondere destul de mare la proprietarul/proprietara afacerii. În schimb, plata altor servicii, suplimentare celor anunțate pe pagina de web, se face maseuzei, în camera de masaj, de către client. Este de

¹⁴ Cauzele pentru lipsa acestora date sunt diverse. Investigarea formelor de prostituție bucureșteană, altele decât cea stradală este mult mai dificil de realizat, din punct de vedere obiectiv. Accesul unei cercetătoare în diferitele spații de manifestare a prostituției de stabiliment sau de lux este restricționată în principal de caracterul privat al spațiului în care se desfășoară. În plus, în condițiile regimului prohibitiv, gradul de deschidere a lucrătoarelor sexuale/"patronilor" către intervenții din exterior, de tipul cercetărilor sociale este extrem de scăzut, dacă nu chiar inexistent.

¹⁵ De exemplu, saloanele de masaj erotic, publică pe paginile proprii de web reguli de conduită pe care clienții trebuie să le aibă în vedere pe tot parcursul prezenței în cadrul salonului. De exemplu, li se comunică faptul că nu au voie să oblige maseuza să practice servicii pe care nu le dorește, că sunt obligați să facă duș, înainte de începerea masajului etc.

¹⁶ Este vorba despre serviciile de masaj publicate pe paginile web ale saloanelor și cărora le este asociat un preț.

¹⁷ Conform informațiilor de pe forumul *nimfomane.ro*, disponibile ca urmare a postărilor făcute de clienți și de maseuze.

presupus că această sumă de bani rămâne, într-o pondere consistentă, prostituetei. Principiul este asemănător celui utilizat în sistemul de plată a altor ocupații. De exemplu, în cazul restaurantelor de cartier, ospătarilor li se plătește doar salariul minim pe economie, partea consistentă din veniturile acestora fiind reprezentată de bacșișuri.

Una dintre diferențele majore existente între prostituția stradală și celelalte forme de prostituție constă în teritorialitate și forma de publicitate. Prezența prostituetei în stradă, pentru a-și face publicitate și a recruta clienți, reprezintă o sursă importantă de vulnerabilitate. Strada, prin excelență un spațiu public, presupune o arie mai mare de interacțiuni sociale posibile decât apartamentul sau stabilimentul. În condiții normale, este imposibil accesul poliției în spațiile private în care se desfășoară activități de prostituție (e.g., saloane de masaj, locuințe personale, camere de hotel etc.). În schimb, strada reprezintă un teritoriu care se supune reglementărilor publice, implicând accesul total al poliției, în consecință, posibilitatea comportamentelor abuzive descrise mai sus. Chiar dacă de cele mai multe ori prostituatele de stradă nu desfășoară activități sexuale în locuri publice, ci în incinte private, forma de recrutare a clienților le expune și le transformă în persoane vulnerabile.

Tabelul. 2. Matricea de risc-vulnerabilitate a formelor de prostituție

	Relația cu poliția	Relația cu proxenetul	Relația cu clientul
Prostituatele stradale*	Risc extrem	Risc extrem	Risc extrem
Prostituatele de stabiliment (budoar)/ de salon**	Risc minimum	Risc mediu	Risc minimum
Prostituatele de apartament**	Risc minimum	Risc mediu	Risc mediu
Prostituatele de lux (agenție)**	Risc minimum	Risc minimum	Risc minimum
Prostituatele de lux (pe cont propriu)**	Risc minimum	Risc minimum	Risc mediu
Prostituatele de lux, low cost**	Risc minimum	Risc mediu	Risc mediu

* Estimarea nivelului de risc are suport empiric

** Estimarea nivelului de risc are suport teoretic (acesta derivă din analiza condițiilor obiective de manifestare și din datele colectate din surse publice)

Prostituatele de stradă reprezintă categoria de prostituate care se confruntă cu niveluri de risc extrem în relația cu poliția, proxenetul și clientul. Riscul implicat la nivelul relațiilor cu cele trei categorii de actori le transformă în persoane extrem de vulnerabile. În plus, trebuie menționat că vulnerabilitatea extremă ce caracterizează prostituatele de stradă este accentuată suplimentar de: a) regimul prohibitiv ce caracterizează prostituția în România; b) sumele de bani foarte mici pe care le obțin din prostituție, comparativ cu celelalte forme; c) cvasi-imposibilitatea de a migra către alte forme de prostituție.

Dintre sursele suplimentare de vulnerabilitate, menționate în paragraful anterior, aș dori să insist asupra posibilității de migrație către alte forme de prostituție. Din punct de vedere

ocupațional, prostituția de lux (de agenție sau individuală) reprezintă forma de prostituție pentru orice practicantă. Beneficiile materiale, nivelurile de risc și vulnerabilitate reduse, numărul mai scăzut de clienți reprezintă câteva dintre avantajele pe care prostituatele de lux le au în raport cu celelalte tipuri de prostituate. Analizând profilul prostituatelor de lux, în termeni de capital uman, putem infera faptul că posibilitatea de acces către aceasta formă de prostituție dinspre alte tipuri de prostituție este cvasi-imposibilă. Multe dintre prostituatele de lux oferă în gama de servicii așa numitele servicii non-sexuale conexe serviciilor sexuale. Acestea fac referire, printre altele, la: însoțirea clientului la evenimente publice, mese de afaceri, petrecerea timpului liber etc. Acest tip de servicii implică un nivel de educație înalt în comparație cu cel al prostituatelor de stradă, utilizarea e-tehnologiei (e.g., PC, internet etc.) și, în unele cazuri, implică cunoașterea a cel puțin unei limbi străine¹⁸.

V. Concluzii

Prostituatele stradale par a intra extrem de ușor în prostituție, le este imposibilă ascensiunea către formele *superioare* de prostituție, iar perspectiva ieșirii din prostituție pentru cele mai multe este inexistentă. Una dintre sugestiile pe care le fac în cadrul acestui articol este legată de statutul special pe care prostituatele stradale îl au în raport cu celelalte tipuri de prostituate. Acest statut special rezidă din caracteristicile unice ale prostituției pe care o practică (e.g. expunerea publică) și din vulnerabilitatea extrem de înaltă, caracteristică. În majoritatea zdrobitoare a cazurilor, prostituatele stradale reprezintă, de fapt, poveștile vii ale insuccesului social, ale ieșirii din spațiul „gri” al cetățeniei și ale unor exploatări sociale multiple (în relație cu clienții, cu proxeneții, cu polițiștii, cu traficanții de droguri, cu partenerii de viață, cu modelul cultural de gândire dominant).

Rezultatele obținute în cercetarea desfășurată între noiembrie 2010 și aprilie 2011 corespund rezultatelor produse de modele normative similare. Am în vedere atât nivelurile ridicate de risc și vulnerabilitate sociale evaluate, cât și poziționarea inferioară a prostituției stradale în raport cu celelalte forme de prostituție. Rezultatele mele sunt convergente cu cele produse de studii de teren similare realizate în alte țări (e.g., Olanda, Noua Zeelandă, Australia, Statele Unite ale Americii) cu regim prohibitiv raportat la prostituție.

¹⁸ Există prostituate de lux care precizează în profilul de servicii cunoașterea mai multor limbi străine. Cel mai des precizate sunt limba engleză, italiană și spaniolă.